

Robert Ignatius Burns (1921-2008). In memoriam*

El pare Robert Ignatius Burns, membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica, morí a la residència dels jesuïtes a Los Gatos, Califòrnia, el 22 de novembre de 2008. Havia estat traslladat a aquesta residència per a jesuïtes ancians el juliol de 2007, precisament a causa de la fragilitat de la seva salut, que no li permetia de continuar residint a la Loyola Marymount University de Los Angeles, com ho havia fet durant molts anys.

Havia nascut a San Francisco, al mateix estat de Califòrnia, el 1921. A més dels estudis de teologia, lligats al seu ingrés a la Companyia de Jesús, realitzà dos doctorats en història, l'un a la Universitat de Friburg i l'altre a la Johns Hopkins University (Baltimore). El primer d'aquests doctorats versà sobre els indis d'Amèrica del Nord, un tema que no feia pas preveure la futura dedicació a l'estudi de l'edat mitjana europea i més concretament a la de la Corona catalanoaragonesa, bé que potser va influir en el seu interès per les fronteres la convivència de diverses cultures i la colonització. Fa temps, el pare Batllori, un altre jesuïta il·lustre, em va explicar que ell li havia aconsellat que estudiés la història medieval catalana i li havia parlat de la riquesa de la documentació que conservem d'aquest període. Així, doncs, el seu segon doctorat versà sobre el rei Jaume I el Conqueridor i l'Església valenciana, amb l'objectiu d'analitzar com s'organitzava l'Església en un territori acabat de guanyar a l'islam. L'obra es publicà en anglès l'any 1967 i fou traduïda al castellà el 1982 i al català el 1993, amb el títol *El regne croat de València*, per l'editorial Tres i Quatre, de València, que ha editat la major part de les traduccions de les seves obres.

Des del moment que emprengué aquest estudi i els altres que seguiren, la seva presència fou habitual a la sala d'investigadors de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que llavors es trobava encara al Palau del Lloctinent, al carrer dels comtes de Barcelona. Era un home alt, de cabells rossos, bé que quan el vaig conèixer ja eren blanquinosos, d'ulls blaus i cara blanca i rosada. Tenia una aparença de persona tímida, però un cop tractat era molt agradable, molt educat i bona persona; no li recordo cap expressió de mal humor. Era un bon conversador i no li faltava el sentit de la ironia. Era molt metòdic i rigorós en la seva feina i tenia uns coneixements vastíssims. Parlava castellà, bé que una mica peculiar, i no es llançà mai a parlar català, malgrat que l'entenia perfectament, ja que la seva feina ho exigia.

Des d'aquella primera obra que he mencionat, s'especialitzà completament en el regnat de Jaume I el Conqueri-

dor i en la conquesta del regne de València, l'organització postconquesta i molt particularment la situació de la població islàmica que romangué al país sota domini cristià. Els llibres més destacats, que esmento pel títol de la traducció catalana, són: *L'islam sota els croats; Colonialisme medieval: Explotació postcroada de la València islàmica; El regne croat de València, un país de frontera al segle XIII; Jaume I i els valencians del segle XIII; Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, etcètera. Amb la finalitat d'integrar els estudiosos nord-americans especialitzats en la Corona catalanoaragonesa i en la de Castella, coordinà l'obra *Los mundos de Alfonso el Sabio y Jaime I el Conquistador, razón y fuerza en la Edad Media*, originalment publicada en anglès, que ens presenta dos mons paral·lels en el temps. Col·laborà en obres col·lectives com ara la *Història del País Valencià*, d'Edicions 62, als congressos de la Corona d'Aragó i a nombroses revistes, a l'*Anuario de Estudios Medievales*, revista de la qual era assessor, a *Sharq al-Andalus. Estudios Árabes*, la revista fundada per Mikel de Epalza que també ha mort recentment i que era molt amic seu. Publicà també a *Estudios Castellonencs*, a *L'Espill*, a *Medievalia*, a més a més de revistes nord-americanes, com *Speculum*, *Viator*, *The American Historical Review* o *Catholic Historical Review*, i europees, com els *Annales*, *Medieval Encounters* i altres. També col·laborà a molts homenatges a col·legues i ell, al seu torn, fou homenatjat en els dos volums titulats *Iberia and the Mediterranean World of the Middle Ages. Studies in Honor of Robert I. Burns S. J.*, ed. Larry J. Simon, Leiden-Nova York-Colònia, Brill, 1996.

Darrerament, concentrà la major part del seu treball i del seu temps a preparar i publicar el *Diplomatari del regne croat de València. Els documents registrats de Jaume I el Conqueridor 1257-1276*, on ha editat la documentació dels registres de cancelleria referents al regne de València. N'han sortit quatre volums, només dos dels quals han estat traduïts al català. La prossecució de la traducció del *Diplomatari* sembla que ha quedat compromesa per la interrupció del suport institucional, cosa ben trista per a una obra d'aquesta categoria. Els darrers mesos de la seva vida, malgrat que es trobava dèbil i que hi veia poc, treballava encara un parell d'hores diàries, a la infermeria de la residència, per acabar el cinquè i darrer volum del *Diplomatari*. El preocupava que la mort el sorprengués abans d'acabar la seva obra magna i segurament aquest desig de culminar-la l'ajudà a sobreviure els darrers mesos de la seva vida. Pogué completar-la, però va morir quan ja corregia les proves. Abans, m'havia fet enviar un avís que rebria el llibre per tal de fer-ne la ressenya. Sempre organitzava i preveia tots els detalls de les seves publicacions.

* Maria Teresa Ferrer i Mallol. Presidenta de la Secció Històrica-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. E-mail: mtferrer@imf.csic.es

Durant molt de temps compaginà l'obra de recerca amb l'ensenyament universitari, a la Universitat de San Francisco, a la Universitat Gregoriana de Roma i a la Universitat de Califòrnia a Los Angeles des de 1967, on es traslladà perquè a la de San Francisco no hi havia doctorat en història medieval. Es jubilà en aquesta darrera universitat el 1991, però encara continuà algunes activitats docents, com a emèrit, durant uns quants anys. Havia format una biblioteca especialitzada en la nostra història medieval en una mena de fundació al seu càrrec, que podia ésser utilitzada pels estudiosos nord-americans. Ara aquesta biblioteca ha passat a la Universitat de Los Angeles.

La seva obra, ingent i admirable, ha merescut nombrosos honors i premis: fou nomenat doctor honoris causa de la Universitat de València l'any 1985 i de nou universitats americanes: Gonzaga (1968), Marquette (1977), Loyola, Chicago (1976), Georgetown (1982), Boston College (1982), San Francisco (1983), Fordham i Nova York (1984). Obtingué el Premi de la Crítica Serra d'Or el 1982 i, el mateix any, el Premi Catalònia de l'Institut d'Estudis Catalans, d'on fou membre corresponent des de 1996, el Premi Internacional Ramon Llull el 1988 i la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya el 1989. També li foren concedits diversos premis americans com el de la Catholic Historical Association, el de l'American Historical Association i el de la Medieval Academy of America.

La seva obra ha tingut i continuarà tenint en el futur una gran importància per la seva extraordinària aportació al coneixement d'una època fonamental en la consolidació i l'expansió de la monarquia catalanoaragonesa. Ha mort mentre nosaltres, a l'Institut d'Estudis Catalans, celebràvem el vuitè centenari del naixement de Jaume I amb nombrosos congressos en els quals hauriem desitjat la seva presència i la seva col·laboració, sempre intel·ligent i innovadora. Ens deixa el llegat d'un gran conjunt d'obra escrita sobre la nostra història i un altre llegat menys tangible però també important de transmissió dels seus coneixements a través de la formació de deixebles i la propagació de temes del nostre passat entre els estudiosos nord-americans. Sempre el tindrem present en el nostre record.

BIBLIOGRAFIA SELECTA

- *The Catalan Company and the European Powers, 1305-1311*, "Speculum", xxix (1954), p. 751-771.
- *Journey from Islam: Incipient Cultural Transition in the conquered Kingdom of Valencia (1240-1280)*, "Speculum", xxxv (1960), p. 337-356. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, xii.
- *The Friars of the Sack in Valencia*, "Speculum", xxxvi (1961), p. 435-438. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, ix.
- *Social Riots on the Christian-Moslem Frontier (thirteenth-Century Valencia)*, "The American Historical Review", 66 (1961), p. 378-400. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, iii. Trad. catalana: *Avalots socials a la València del segle XIII, a Jaume I i els valencians del segle XIII*, p. 269-300.
- *The Parish as a Frontier Institution in Thirteenth-Century Valencia*, "Speculum", xxxvii (1962), p. 244-251. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, viii.
- *The Organization of a Mediaeval Cathedral Community, The Chapter of Valencia*, "Church History", 31 (1962), p. 14-23.
- *Los hospitales del reino de Valencia en el siglo XIII*, "Anuario de Estudios Medievales", 2 (1965), p. 135-154.
- *A medieval income Tax, the Tithe in the 13th Century Kingdom of Valencia*, "Speculum", xli (1966), p. 438-452. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, x.
- *Un monasterio hospital del siglo XIII: San Vicente de Valencia*, "Anuario de Estudios Medievales", 4 (1967), p. 75-108.
- *The Crusader Kingdom of Valencia. Reconstruction of a Thirteenth century Frontier*, Cambridge (Massachusetts), Harvard University Press, 1967, 2 vol. Traducció castellana: *El reino de Valencia en el siglo XIII (Iglesia y Sociedad)*, València, Del Cenia al Segura, 1982. 2 vol., 801 p. Trad. catalana: *El regne croat de València, un país de frontera al segle XIII*, València, Tres i Quatre, 1993.
- *Irrigation Taxes in Early Mudejar Valencia, the Problem of Alfarda*, "Speculum", xlv (1969), p. 560-567. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, vi.
- *Christian Islamic Confrontation in the West: The Thirteenth-Century Dream of conversion*, "American Historical Review", lxxvi (1971), p. 1386-1434. Reed. a *Muslims, Christians and Jews in the Crusader Kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, p. 80-108. Traduït al català: *L'afrontament cristiano-musulmà: el somni de la conversió en el segle XIII*, a *Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 125-164.
- *How to end a Crusade: techniques for making peace in the Thirteenth-Century Kingdom of Valencia*, "Military Affairs", 35/4 (1971), p. 1-15. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, iv.
- *Baths and Caravanserais in Crusader Valencia*, "Speculum", xlv (1971), p. 443-458. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, v.
- *Renegades, Adventurers and Sharp Businessmen: The Thirteenth-Century Spaniard in the Cause of Islam*, "Catholic Historical Review", lviii (1972), p. 341-366.
- *The medieval Crossbow as a Surgical Instrument: an Illustrated Case History*, "Bulletin of New York Academy of Medicine", xlviii (1972), p. 983-989.

- Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, vii.
- *Islam in the Crusader Kingdom of Valencia*, a *Studies in Mediaevalia and Americana. Essays in honour of W. L. Davis S. J.*, Spokane, Gonzaga University Press, 1973, p. 1-34.
 - *Le royaume chrétien de Valence et ses vassaux musulmans (1240-1280)*, "Annales. Economies. Sociétés. Civilisations", 28 (1973), p. 199-225.
 - *Islam under the Crusaders. Colonial Survival in the Thirteenth-Century Kingdom of Valencia*, Princeton, Princeton University Press. Traducció catalana: *L'Islam sota els croats*, València, Tres i Quatre, 1990, 2 vol.
 - *Mudejar Life and Work: Colonial Tax Structure in the 13th-Century Kingdom of Valencia*, a *I Congreso de Historia del País Valenciano* (València, 1973), II, València, 1980, p. 435-452.
 - *Spanish Islam in Transition: Acculturative Survival and its Price in the Christian Kingdom of Valencia, 1240-1280*, a *Islam and Cultural Change in the Middle Ages*, Speros Vryonis, Jr., Wiesbaden, O. Harrassowitz, 1975, p. 87-105. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, xiii.
 - *Immigrants from Islam: The Crusaders' Use of Muslims as Settlers in Thirteenth-Century Spain*, "American Historical Review", 80 (1975), p. 21-41. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, ii.
 - *The Muslim in the Christian Feudal Order: the Kingdom of Valencia, 1240-1280*, "Studies in Medieval Culture", v (1975), p. 105-126. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, xi.
 - *Medieval Colonialism: Postcrusade exploitation of Islamic Valencia*, Princeton, Princeton University Press, 1975. Trad. catalana: *Colonialisme medieval. Explotació postcroada de la València islàmica*, València, Tres i Quatre, 1987 (Biblioteca d'Estudis i Investigacions, 9).
 - *The language barrier: The Problem of Bilingualism and Muslim-Christian Interchange*, "Journal of the Faculty of arts", vi (Malta, 1977), p. 116-136. Reed. a *Muslims, Christians and Jews in the Crusader Kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, p. 172-192. Traducció catalana: *La muralla de la llengua: el problema del bilingüisme i de la interacció entre musulmans i cristians al regne medieval de València*, "L'Espill", 1-2 (1979), p. 15-35. Reed. a *Jaume I i els valencians del segle XIII*, p. 303-330 i a *Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 251-277 (amb el títol més breu).
 - *The spiritual life of Jaume the Conqueror, king of Arago-Catalonia, 1208-1276. Portrait and self-portrait*, a *Jaime I y su época*. X Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Comunicaciones, 1-1, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 1980, p. 323-457. També a "Catholic Historical Review", 62-1 (1976), p. 1-35. També a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, i. Trad. al català: *Vida espiritual de Jaume el Conquistador*, a *Jaume I i els valencians del segle XIII*, València, Tres i Quatre, 1981, p. 1-49).
 - *The Realms of Aragon: New Directions in Medieval History*, "Midwest Quarterly", xviii (1977), p. 225-239. Reeditat a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, xiv.
 - *Los mudéjares de Valencia: Temas y metodología*, a *I Simposio Internacional de Mudejarismo* (1975). Actas, Terol. CSIC-Diputación Provincial de Teruel, 1981, p. 453-497. Trad. catalana: *La història mudèjar avui en dia: noves tendències*, a *Jaume I i els valencians del segle XIII*, p. 237-266. Editat també en anglès: *Mudejar History Today: New Directions*, "Viator", 8 (1977), p. 127-143. Reed. a *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain*, xv.
 - *Moors and Crusaders in Mediterranean Spain. Collected studies*, Londres, Variorum Reprints, 1978, 318 p.
 - *Muslim-Christian Conflict and Contact in Medieval Spain: Context and Methodology*, a *Studies in Honor of Robert McNally*, ed. G. R. DIMLER, "Thought", liv (1979), p. 238-252.
 - *Jaume I and the Jews of the kingdom of Valencia*, a *Jaime I y su época*. X Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Comunicaciones, 1-2, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 1980, p. 245-322. Trad. catalana: *Jaume I i els jueus*, a R. I. BURNS, *Jaume I i els valencians del segle XIII*, València, Tres i Quatre, 1981, p. 149-236.
 - *Societies in Symbiosis: The Mudejar-Crusader Experiment in Thirteenth Century Mediterranean Spain*, "International History Review", ii (Toronto, 1980), p. 349-385.
 - *Los límites interiores de la Valencia de la Reconquista: un género de tipología documental*, "Mediaevalia", 1 (Barcelona, 1980), p. 9-34.
 - *A medieval earthquake: Jaume I, Al-Azraq and the early history of Onteniente in the kingdom of Valencia*, a *Jaime I y su época*. X Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Comunicaciones, 1-2, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 1980, p. 209-244. Trad. catalana: *Un terratrèmol medieval: Jaume I, Al-Azraq i la història d'Ontinyent en els primers temps del regne de València*, a *Jaume I i els valencians del segle XIII*, València, Tres i Quatre, 1981, p. 101-145.
 - *Canon law and the Reconquista: convergence and symbiosis in the kingdom of Valencia under Jaume the Conqueror (1213-1276)*, a *Proceedings of the Fifth International Congress of Medieval Canon Law (Salamanca 1976)*, ed. Stephen KUTTNER, Kenneth PENNINGTON, Ciutat del Vaticà, Biblioteca Apostolica Vaticana, 1980, p. 387-424 (Monumenta Iuris Canonici, series C. Subsidia, 6). Trad. catalana: *El*

- dret canònic i la reconquesta: convergència i simbiosi a Jaume I i els valencians del segle XIII*, València, Tres i Quatre, 1981, p. 51-100.
- *The Paper Revolution in Europe: Crusader's Valencia's Paper Industry, a Technological and Behavioral Breakthrough*, "Pacific Historical Review", L (1981), p. 1-30.
 - *Socioeconomic structure and continuity: Medieval Spanish Islam in the Tax Record of Crusader Valencia*, "Studies in Economic and Social History", Princeton, Princeton University Studies in the Near East, 1981, p. 251-281.
 - *Jaume I i els valencians del segle XIII*, València, Tres i Quatre, 1981, 348 p. (Biblioteca d'Estudis i Investigacions, 3).
 - *Relic Vendors, Barefoot Friars and Spanish Muslims: Reflections on Medieval Economic and Religious History*, "Comparative Studies in Society and History" (Cambridge University Press), xxiv (1982), p. 441-442.
 - *Rehearsal for Sicilian War: Pere el Gran and the Mudejar Countercrusade in the Kingdom of Valencia, 1276-1278*, a *La società mediterranea all'epoca del Vespro*. XI. Congresso di Storia della Corona d'Aragona, Francesco Giunta; Pietro Corrao ed., 3 vol., Palermo, 1983-1984, II, p. 259-287.
 - [En col·laboració amb Paul E. CHEVEDDEN], *El tractat de rendició d'Al-Azraq amb Jaume I i l'infant Alfons en 1245: el text àrab i el context valencià*, a *Homenatge al Prof. Manuel Sanchis Guarnier (1911-1981)*, "L'Espill", 17-18 (1983), p. 231-257. Versió anglesa: *Al-Azraq's Surrender Treaty with Jaume I and Prince Alfonso in 1245: Arabic Text and Valencian Context*, "Der Islam", 66 (1989), p. 1-37.
 - *King Jaume's Jews: problem and methodology a Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 126-141. Trad. catalana: *Els jueus del rei Jaume: el problema i la metodologia a Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 191-209.
 - *Los mudéjares de la Valencia de las Cruzadas: un capítulo olvidado de la historia islámica*, "Sharq Al-Andalus. Estudios árabes", 1 (1984), p. 15-34.
 - *Anti-semitism and Anti-judaism in Christian History: A Revisionist Thesis*, "Catholic Historical Review", LXX (1984), p. 90-93.
 - *Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, 363 p. (volum de recopilació d'articles). Trad. catalana: *Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987 (ed. a cura de J. F. Mira, trad. E. Casasses).
 - *The Cantigas de Santa María as a Research Opportunity in History*, "Bulletin of the Cantigueiros de Santa María", I (1987), p. 189-198.
 - *Bounding the Moorish frontier: territoriality and prosopography, a Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 193-226. Trad. catalana: *Atermenant la terra moresca: territorialitat i prosopografia a Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 279-326.
 - *The Muslims of Sicily and Valencia*, a "Proceedings of American Historical Association" 1985, Ann Arbor, University Microfilms, 1986.
 - *Les mudéjars du royaume de Valence: une majorité traitée en minorité dans un royaume du Moyen-Age a P. TUCCO CHALA i M. LAMBERT-GORJES (ed.), Minorités et Marginaux en France Méridionale et dans la Péninsule Ibérique (VIIe-XIIIe siècles)*, Paris, CNRS, 1986, p. 95-118.
 - *Príncipe almohade y converso mudéjar: nueva documentación sobre Abu Zayd*, "Sharq Al-Andalus", 4 (1987), p. 109-122. Versió anglesa: *Almohad prince and mudejar convert: new documentation on Abu Zayd*, a *Medieval Iberia: Essays on the History and Literature of Medieval Spain*, ed. Donald J. KAGAY-Joseph T. SNOW, Nova York, Peter Lang, 1997, p. 171-181.
 - *Muslim-Christian conflict and contact: Mudejar methodology, a Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 1-51. Trad. catalana: *Conflicte i contacte entre moros i cristians: metodologia mudéjar a Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 19-87.
 - *Piracy as an Islamic-Christian interface in the Thirteenth Century*, "Viator", 11 (1980), p. 165-178. Reed. a *Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 109-125. Trad. catalana: *La pirateria: superfície de contacte cristiano-musulmà a la València conquerida a Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 165-189.
 - *Portrait gallery: Jews of crusader Valencia, a Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 142-171. Trad. catalana: *Galeria de retrats: jueus de València en temps dels croats a Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 221-250.
 - *Surrender constitutions: the Islamic communities of Eslida and Alfandech, a Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 52-79. Trad. catalana: *Les constitucions de rendició: les comunitats islàmiques d'Eslida i d'Alfandec a Moros, cristians i jueus en el regne croat*

- de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 89-123.
- *Real estate and literary echo: the case of Jofre de Loaysa, a Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 227-238. Trad. catalana: *La propietat immobiliària i un seu reflex literari: el cas de Jofre de Loaysa a Moros, cristians i jueus en el regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1987, p. 327-342.
 - *Voices of silence: al-Azraq and the French connection: why the Valencian crusade never ended, a Muslims, Christians and Jews in the Crusader kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 239-284. Trad. catalana: *Veus del silenci: Al-Azraq i la connexió francesa: per què la croada valenciana no s'acabà mai*, a Moros, cristians i jueus en el regne croat de València, València, Tres i Quatre, 1987, p. 343-399.
 - *The King's autobiography: The Islamic connection, a Muslims, Christians and Jews in the Crusader Kingdom of Valencia. Societies in symbiosis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, p. 285-288. Trad. catalana: *L'autobiografia del rei. El contacte islàmic*, a Moros, cristians i jueus en el regne croat de València, València, Tres i Quatre, 1987, p. 403-409.
 - *Castle of intellect, castle of force: the worlds of Alfonso the Learned and James the Conqueror, a The worlds of Alfonso the Learned and James the Conqueror: intellect and force in the Middle Ages*, Princeton, Princeton University Press, 1985, p. 3-22. Trad. castellana: *Castillo de Razón, castillo de Fuerza: los mundos de Alfonso el Sabio y Jaime I el Conquistador*, a R. I. BURNS (ed.), *Los mundos de Alfonso el Sabio y Jaime el Conquistador, razón y fuerza en la Edad Media*, València, Edicions Alfons el Magnànim, Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, 1990, p. 27-47.
 - *Diplomatarium of the Crusader Kingdom of Valencia. The registered Charters of its Conqueror Jaume I (1257-1276)*, Princeton, University Press, 1985, 274 p. Trad. catalana: *Societat i documentació en el regne croat de València. Diplomatar del regne croat de València. Els documents registrats de Jaume I el Conqueridor, 1257-1276*, I. Introducció, València, Tres i Quatre, 1988, 369 p.
 - *La conquesta de València: la dimensió mariana, a Món i misteri de la Festa d'Elx*, València, Generalitat, 1986, p. 69-76.
 - *La guerra de al-Azraq de 1249*, "Sharq Al-Andalus. Estudios árabes", 4 (1987), p. 253-256.
 - *The Mudéjars of Medieval Valencia: A Unique Community of Islam, a Islam. Continuity and Change*, Roma, Centre d'Etudes pour le Monde Arabe Moderne, 1987, p. 23-33. Reed. a "Salaam", Nova Delhi, Islamic Studies Association, VIII (1987), p. 189-198.
 - *Jews on the Medieval Urban Frontier [Catalonia], a The Sephardim: A Cultural Journey from Spain to the Pacific Coast*, ed. Rabbi Joshua SIAMPFER, Portland, Institute for Judaic Studies, 1987, p. 22-35.
 - *The King's pardon: a genre in documentary typology*, Montpellier-Perpignan-Barcelona, "Medievalia", 7 (1987), p. 57-71.
 - *A lost Crusade: Unpublished Bulls of Innocent IV of Al-Azraq's revolt in 13th. Century Spain*, "Catholic Historical Review", LXXIV (1988), p. 440-449.
 - *The Friars of the Sack in Puigcerdà. A lost chapter of 13th Century religious history*, "Anuario de Estudios Medievales", 18 (1988), p. 217-227.
 - *The crusade against Al-Azraq: a thirteenth-century mudejar revolt in international perspective*, "American Historical Review", 93 (1988), p. 80-106.
 - *The loss of Provence. King Jame's raid to kidnap its heiress (1245). Documenting a "legend"*, a *Montpellier, la Couronne d'Aragon et les pays de Langue d'Oc (1204-1349)*. "Actes du XIIe Congrès d'Histoire de la Couronne d'Aragon", Montpellier, 1988, 3, p. 195-231.
 - *The Missionary Syndrome: Crusader and Pacific Northwest Religious Expansionism*, "Comparative Studies in Society and History", xxx (Cambridge University, 1988), p. 271-285.
 - *La manumisión de un musulmán, un documento doble de Valencia en 1300*, "Sharq al-Andalus", v (1988), p. 141-145.
 - *Regalo para una madre: una muchacha esclava musulmana del nieto de Abu Zayd, el señor de Borriol (1301)*, "Sharq al-Andalus", vi (1989), p. 115-117.
 - *L'Església com a institució fronterera, a Història del País Valencià, II. De la conquesta a la federació hispànica*, Barcelona, Edicions 62, 1989, p. 125-137.
 - *Els mudèjars del Regne de València de la generació posterior a la croada, a Història del País Valencià, II. De la conquesta a la federació hispànica*, Barcelona, Edicions 62, 1989, p. 139-167.
 - *Iglesia y sociedad de Valencia, durante la generación de la conquista, a En torno al 750 aniversario. Antecedentes y consecuencias de la conquista de Valencia*, València, Consell de Cultura, 1989, II, p. 97-114.
 - *The Significance of the Frontier in the Middle Ages, a Medieval Frontier Societies*, ed. Robert BARTLETT i Angus MACKAY, Oxford, Oxford University Press, 1989, p. 307-330.
 - *Social and legal history in the pardon charters of Jaume thr Conqueror (1270-1274), a Mediterraneo Medievale: scritti in onore di Francesco Giunta*, Centro di Studi Tardoantichi e medievali di Altomonte, Soveria Mannelli, Rubbetino, 1989, I, p. 213-241.
 - *Warrior Neighbors: Alfonso el Sabio and Crusader Valencia. An Archival Study in his International Relations*, "Viator", 21 (1990), p. 147-202.

- *Muslims in the Thirteenth-Century Realms of Aragon: Interactions and Reaction, a Muslims under Latin Rule, 1100-1300*, ed. James M. POWELL, Princeton University Press, 1990, cap. 2.
- *El rei Jaume I i València: perfil d'un conqueridor*, a *Història del País Valencià*, II. *De la conquesta a la federació hispànica*, Barcelona, Edicions 62, 1989, p. 139-167 [trad. J. Civís]. També a *La Corona d'Aragó: El Regne de València en l'expansió mediterrània (1238-1492)*, València, Corts Valencianes, 1991, p. 65-73.
- *The Mudejars of the Kingdom of Valencia (1265-1270)*, "Islamic Studies", 30/1-2 (1991), p. 83.
- *Diplomatarium of the Crusader Kingdom of Valencia. The registered Charters of its Conqueror Jaume I (1257-1276). Foundations of Crusader Kingdom of Valencia*, Princeton, University Press, 1991. Trad. catalana: *Els fonaments del regne croat de València. Rebel·lió i recuperació. 1257-1263. Diplomatar del regne croat de València*, València, Tres i Quatre, 1995.
- *El nacimiento de un pueblo: El reino de Valencia, a Lluís de Santàngel y su época: un nuevo hombre, un mundo nuevo* (Sevilla, 1 al 15 d'octubre 1992), València, Presidència de la Generalitat Valenciana, Comisión Valenciana de la Expo-92, Comisión del V Centenario del Descubrimiento de América, Encuentro entre dos mundos, 1992, p. 17-32.
- *Daughter of Abu Zayd, last almohad ruler of Valencia: the family and Christian segniory of Alda Ferrandis 1236-1300*, "Viator", 24 (1993), p. 143-187.
- *The Barcelona "Disputation" of 1263: Conversionism and Talmud in Jewish-Christian Relations*, "Catholic Historical Review", 79/3 (1993), p. 488.
- *Royal pardons in the realms of Aragon: an instrument of social control*, "XV Congreso de Historia de la Corona de Aragón", *El poder real en la Corona de Aragón (Siglos XIV-XVI)*, Actas I/2, Saragossa, Gobierno de Aragón, Departamento de Educación y Cultura, 1994, p. 35-44.
- *Religious houses as archives/depositories: a "letter of credence" from the Majorcan to the Barcelonan Templars (1244)*, "Estudis Castellonencs", 6 (1994-1995), p. 235-242.
- *The guidaticum, safe-conduct in medieval Arago-Catalonia: a mini-institution for muslims, christians and jews*, "Medieval Encounters", 1-1 (1995), p. 51-113.
- *The della Volta: A Genoese Family in the Service of the Crown of Aragon (1140-1340)*, XIV Congresso di Storia della Corona d'Aragona (Sassari-Alghero 1990). *La Corona d'Aragona in Italia (secc. XIII-XVIII)*, 2, vol. 3, Sassari, C. Delfino ed., 1996, p. 187-228.
- *La carrera y las publicaciones de la Profesora Jill R. Webster (Universidad de Toronto)*, "Anuario de Estudios Medievales", 25/2 (1995), p. 813-827.
- *Jews in the notarial culture. Latinate wills in Mediterranean Spain, 1250-1350*, Berkeley, University of California Press, 1996. Trad. catalana: *Els jueus a la cultura notarial: testaments jueus llatinitzats a la Corona d'Aragó 1250-1350*, València, Eliseu Climent, 2003, 271 p.
- *A Window on the Valencia of Jaume the Conqueror: A Five-Year Core Sample, 1264-1270*, "Anuario de Estudios Medievales", 26/2 (1997), p. 687-711.
- *The Friars of the Sack in Barcelona: financial and pastoral profile*, "Anuario de Estudios Medievales", 28 (1998), p. 419-435.
- *The Many Crusades of Valencia's Conquest (1225-80): An Historiographical Labyrinth*, a *On the Social Origins of Medieval Institutions: Essays in Honor of Joseph F. O'Callaghan*, ed. D. KAGAY, T. VANN, Leiden, Brill, 1998, p. 167-177.
- *The "mudejars" of Sicily and Hungary*, "Sharq al-Andalus. Estudios Árabes", 14-15 (1998), p. 107-108.
- *Muslims as property: slavery episodes in the realms of Aragon 1244-1291*, "Sharq al-Andalus. Estudios Árabes", 14-15 (1998), p. 61-79.
- *Interactive slave operation: Muslim-Christian-Jewish contracts in thirteenth-century Barcelona*, "Medieval Encounters: Jewish, Christian and Muslim Culture in Confluence and Dialogue", 5/2 (1999), p. 135-155.
- [En col·laboració amb Paul E. Chevedden], *Negotiating Cultures. Bilingual Surrender Treaties in Muslim-Crusader Spain under James the Conqueror* (With a Contribution by Mikel de Epalza), Leiden, Brill, 1999.
- *Mudejar Parallel Societies: Anglophone Historiography and Spanish Context, 1975-2000*, a Mark MEYERSON, Eduard E. ENGLISH (ed.) *Christians, Muslims and Jews in Medieval and Early Modern Spain. Interaction and Cultural Change*, Notre Dame, University of Notre Dame Press, 2000, p. 91-124.
- *Diplomatarium of the Crusader Kingdom of Valencia. The registered Charters of its Conqueror Jaume I (1257-1276)*, vol. 3: *Transition in crusader Valencia: years of triumph, years of war (1264-1274)*, Princeton i Oxford, Princeton University Press, 2001, 578 p.
- *Valencia City in transition: Urban spaces, 1264-1270*, "XVII Congrès d'Història de la Corona d'Aragó", *El món urbà a la Corona d'Aragó del 1137 als decrets de Nova Planta* (Barcelona-Lleida, 7-12 de setembre de 2000). Actes, Barcelona, 2003, II, p. 35-42.
- *The crusade against Murcia; Provisioning the Armies of James the conqueror, 1264-1267*, a H.J. HAMES ed. *Jews, Muslims and christians in and around the Crown of Aragon. Essays in Honour of Professor Elena Lourie*, Brill, 2003, p. 35-73.
- *Huellas del Conquistador: Los registros en papel del rey Jaime I de Aragón*, a XVIII Congrès d'Història de la Corona d'Aragó (València, 9-14 setembre 2004). *La Mediterrània de la Corona d'Aragó, segles XIII-XVI. VII Centenari de la sentència arbitral de Torrellas, 1304-2004*, València, Universitat de València, 2005, II, p. 2255-2266.
- *James the Conqueror: French-born king of Spain (e.*

- 1217-1276), a *Great Lives from History: The Middle Ages, 477-1453*, ed. Shelley WOLBRINK, Pasadena (Calif.), Salem Press, 2005, p. 571-575.
- *Women in Crusader Valencia: a five-year core sample, 1265-1270*, "Medieval Encounters", 12/1 (2006), p. 37-47.
- *Diplomatarium of the crusader kingdom of Valencia the registered charters of its conqueror Jaume I, 1257-1276*, vol. 4: *Documents 1000-1500. Unifying crusader Valencia, the central years of Jaume the Conqueror (1270-1273)*, Princeton & Oxford, Princeton University Press, 2007, 577 p.
- *The Naughty Canon of Catalonia and the Sack Friars, The Dynamics of "passage" from Monk to Mendicant*, "The Catholic Historical Review", 94/2 (2008), p. 245-259.
- *Els mudèjars del Regne de València de la generació posterior a la croada*, a *Història del País Valencià*, II. *De la conquesta a la federació hispànica*, Barcelona, Edicions 62, 1989, p. 139-167 [trad. J. Civís].